

Destabilizálódó szomszédok: Kényszerhelyzetben az unió

Az Európai Unió történetében nem alakultak ki ilyen gyors és széles körű válságövezetek saját szomszédságában, mint most. Több olyan esemény is harapófogóba szorítja az Európai Uniót, amelyből nagyon nehéz a kiút, viszont a tagállamok elemi érdeke, hogy szolidárisan forduljanak egymáshoz, mivel az EU külső határainak destabilizálása a belső biztonságot és egységet fenyegeti. A lengyel–fehérorosz válságra,¹ valamint a Bosznia-Hercegovinában fellépő belpolitikai krízisre² és az északír határ kérdése³ kapcsán akut és hosszú távú megoldásokra van szükség.

A fehérorosz–bosnyák–északír harapófogó alaposan feladta a leckét az EU-s tagállamok, valamint a Bizottság, a Tanács és a Külügyi Szolgálat vezetőinek. A felhalmozódó és súlyosbodó válsággócok teljesen lefoglalják az EU diplomáciai intézményeit és a tagországok határvédelmi erőit. A Lukasenka-rezsim által mesterségesen létrehozott hibrid hadviselés új szintet ért el, amikor charterjáratokkal „menekülteket” szállítottak Fehéroroszországba, ezzel előidézve egy új migrációs nyomást az EU külső lengyel és litván határán. A két országban rendkívüli állapotot jelentettek be, és közel 15 ezer lengyel katona védi a határokat. Már nemcsak az ENSZ Biztonsági Tanácsa ül össze a kérdés megvitatására, de maga Angela Merkel német kancellár kérte⁴ Vlagyimir Putyin közbenjárását a helyzet megoldására. Miközben az EU már az 5. szankciós csomagot készíti elő Minszk ellen, komoly intézményi vita övezi a határkerítés finanszírozásának kérdését. A korábbi magyar határkerítést vehemensen ellenző Manfred Weber, és a napokban már Charles Michel is EU-s pénzből finanszírozná a lengyel külső uniós határ költségeit, aki a Tanács jogi szolgálatára hivatkozva tett

¹ Kassai Zsigmond: Pattanásig feszül a húr a lengyel–fehérorosz határon. *24.hu*, 2021. november 9.

² Németh Árpád: Bosznia-Hercegovina a szétesés útján: csak az a kérdés, milyen áron. *Euro-news*, 2021. november 8.

³ Vő György: Karácsonyra körvonalazódhat az egyezség az északír protokollról. *Index*, 2021. október 14.

⁴ Nikolaus J. Kurmayer: Merkel Ups Pressure on Lukashenko in Call with Putin. *Euractive*, 2021. november 11.

erre javaslatot.⁵ Kérdés, hogy az Európai Parlament és a Bizottság ellenvetése mennyire vezet a megoldás felé. Ugyanis Ursula von der Leyen bizottsági elnök pár héttel ezelőtt ellentmondva Charles Michelnek kijelentette, hogy „az Európai Unió nem fog szögesdrótot és falakat finanszírozni”.⁶ Viszont egy súlyos válsághelyzethez érve az uniónak cselekvőképesnek kell mutatkoznia a jogi kereteken belül, így a Tanács elnöke az unió belső és külső biztonságát érintő alapvetésre hívta fel a figyelmet. Mivel a külső határvédelem nélkül nincs belső biztonság, így akár tengeri vagy szárazföldi úton kell biztosítani a külső határokat, és csakis ezután bírálhatók el a menekültkérelmek.

A két intézmény csörtéjéből kimaradt Josep Borrell EU-s külügyi főképviselő (a Bizottság alelnöke), aki több harmadik országgal is tárgyal a Fehéroroszországba irányuló „menekültjáratok” leállítása kapcsán. Viszont a fokozott külső északi határ „hibrid támadása” mellett az EU déli végein is súlyos válság alakult ki, ahol Magyarország a legmagasabb állami szinten „közvetítőként” tárgyalt Christian Schmidt boszniai főképviselővel és Milorad Dodikkal, a boszniai Szerb Köztársaság miniszterelnökével a törekeny boszniai belpolitikáról.⁷ Komoly ellentétekre vall, hogy amíg a boszniai szerbek elszakadással és az állami intézményekből való teljes kivonulással fenyegetnek, a boszniai főképviselő az ország egységét veszélyeztető tényezőként tekint a Republika Srpska vezetőjére, aki viszont nem ismeri el az ENSZ-kinevezett diplomáciai státuszát.⁸ Az uniós perspektívával is rendelkező térségben a migrációs nyomás mellett az etnikai és történelmi konfliktusoknak is jelentősége van, így rendkívül bizonytalanná válik a régió jövője, ami Magyarország biztonságára is közvetlen hatással van. A közelmúlt traumáira való tekintettel senkinek nem állhat érdekében egy konfliktus kibontakozása, viszont csak a következő hónapok diplomáciai erőfeszítéseivel lehet lenyugtatni a kedélyeket. Sajnos kevés konkrétum hangzott el a tagjelölt országok támogatása mellett az október eleji EU–nyugat-balkáni csúcson, amely biztosítékként szolgálna az EU-val való kapcsolatok szorosabbra fűzésére és a stabil jövőképre. Csakis belpolitikai megoldás születhet határozott EU-s fellépéssel és támogatással, amely a több-etnikumú társadalom békés együttélését szolgálja. A közép-európai régióra pedig különleges szerep hárul, hiszen a közös múlt és kulturális gyökerek, valamint a földrajzi közelség mind kihatnak az interregionális kapcsolatokra.

⁵ Lili Bayer: Michel Opens Door to EU Funding for Border Walls. *Politico*, 2021. november 10.

⁶ Belarus Migrant 'Tactic' Splits EU on Border Fence Funding. *France24*, 2021. november 10.

⁷ Magyarország Kormánya: *Orbán Viktor fogadta a boszniai főképviselőt* (2021. november 3.).

⁸ MTI: ENSZ-főképviselő: Bosznia-Hercegovinát a szétesés fenyegeti. *Portfolio*, 2021. november 2.

Természetesen a régiókon túl is komoly határ menti feszültségekkel kell szembenéznie az EU-nak. A brexitpolémia újabb állomása,⁹ hogy a brit miniszterelnök már az északír protokoll 16-os cikkelyét is bevetné érdekei érvényesítésére, ezzel lehetőséget adva az északír jegyzőkönyv felfüggesztésére. Boris Johnson ellenállása megütközést keltett az EU-s és ír oldalon, akik már a nagypénteki egyezményt is veszélyben látják. A fennálló probléma, hogy míg az ír szigeten nincs komolyabb vámvizsgálat, addig Észak-Írország és Nagy-Britannia között igen, annak ellenére, hogy Észak-Írország Nagy-Britanniával alkotja az „Egyesült” Királyságot. Viszont ez az ára annak, hogy ne legyen fizikai határellenőrzés Írország és Észak-Írország között. Elemzők szerint akár új kereskedelmi háború is kialakulhat a britek és az EU között. A halászat terén már **éleződik** a franciákkal a helyzet,¹⁰ a kérdés, hogy a konfliktus szélesebb dimenzióba kerül-e, vagy sikerül valamilyen félutas megoldást találni, hogy a kecske is jóllakjon, és a káposzta is megmaradjon. A brit-EU-csörte legrosszabb esetben egy no-deal brexithez hasonló helyzetet idézne elő, ahol a felek egyéves felmondási idővel egyoldalúan kiléphetnek a brexitmegállapodásból. Kérdés, hogy a vélt vagy valós politikai nyereség mennyiben ellensúlyozna egy lehetséges ír-északír konfliktust, illetve újbóli határ- és vámenőrzést. Az EU-nak a három határ menti problémára különböző, de azonnali válaszokat kell adnia, hosszú távú stratégiába foglalva. Egy hibrid háború, etnikai villongás vagy kereskedelmi háború hosszú távon bénítaná meg az EU belső kohézióját és biztonságát. Az EU-s vezetők számára a következő pár hónap rendkívül mozgalmas lesz. Remélhetőleg új képességek és racionális megoldások vezetnek majd eredményre, mivel az eddigi tehetetlenség nemcsak presztízaveszteséggel jár, hanem az unió polgárainak jólétére és biztonságára is negatívan hat.

2021. november 12.

Felhasznált irodalom

Bayer, Lili: Michel Opens Door to EU Funding for Border Walls. *Politico*, 2021. november 10. Online: www.politico.eu/article/eu-money-for-border-infrastructure-legally-possible-charles-michel-says/

⁹ Lengyel Miklós: Brexit: egyre több uniós diplomata szerint „London túl messzire megy”. *HVG*, 2021. november 10.

¹⁰ News Wires: UK Gives France 48 Hours to Back Down in Fishing Row or Britain Will ‘Seek Compensation’. *France24*, 2021. november 1.

- Belarus Migrant 'Tactic' Splits EU on Border Fence Funding. *France24*, 2021. november 10. Online: www.france24.com/en/live-news/20211110-belarus-migrant-tactic-splits-eu-on-border-fence-funding
- Kassai Zsigmond: Pattanásig feszül a húr a lengyel–fehérorosz határon. *24.hu*, 2021. november 9. Online: <https://24.hu/kulfold/2021/11/09/lengyelorszag-feheroroszorszag-hatar-migracio-eu>
- Kurmayer, Nikolaus J.: Merkel Ups Pressure on Lukashenko in Call with Putin. *Euractiv*, 2021. november 11. Online: www.euractiv.com/section/politics/short_news/merkel-ups-pressure-on-lukashenko-in-call-with-putin/
- Lengyel Miklós: Brexit: egyre több uniós diplomata szerint „London túl messzire megy”. *HVG*, 2021. november 10. Online: https://hvg.hu/gazdasag/20211110_brexit_eu_boris_johnson
- Magyarország Kormánya: Orbán Viktor fogadta a boszniai főképviselet. 2021. november 3. Online: <https://kormany.hu/hirek/orban-viktor-fogadta-a-boszniai-fokepviselot>
- MTI: ENSZ-főképviselet: Bosznia-Hercegovinát a szétesés fenyegeti. *Portfolio*, 2021. november 2. Online: www.portfolio.hu/global/20211102/ensz-fokepviselo-bosznia-hercegovina-a-szeteses-fenyegeti-508388
- Németh Árpád: Bosznia-Hercegovina a szétesés útján: csak az a kérdés, milyen áron. *Euronews*, 2021. november 8. Online: <https://hu.euronews.com/2021/11/08/bosznia-hercegovina-a-szeteses-utjan-csak-az-a-kerdes-milyen-aron>
- News Wires: UK Gives France 48 Hours to Back Down in Fishing Row or Britain Will 'Seek Compensation'. *France24*, 2021. november 1. Online: www.france24.com/en/europe/20211101-uk-tells-france-to-back-down-over-fishing-in-48-hours-or-face-tougher-response
- Vöö György: Karácsonyra körvonalazódhat az egyezség az északír protokollról. *Index*, 2021. október 14. Online: <https://index.hu/gazdasag/2021/10/14/brexit-egyezmeny-europai-bizottsag-eszakir-protokoll>